МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ СТУДІЇ

Методичні вказівки до виконання семінарських занять та самостійної роботи

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання

Луцьк 2025

УДК 32(07)
П-42

Голова вченої ради факультету цифрових, освітніх та соціальних технологій ЛНТУ _____ Г.А. Герасимчук

Затверджено вченою радою факультету цифрових, освітніх та соціальних технологій ЛНТУ, протокол № __ від «__»_____ 2025 року

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ

Директор бібліотеки _____ Н.П. Поліщук

Рекомендовано до видання на засіданні кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ, протокол № __від «__» _____2025 року.

Завідувач кафедри соціогуманітарних технологій _____ О.М. Жук

Укладачі: _____ М.П. Костюк, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ, _____ О.І. Ситник, кандидат політичних наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ.

Рецензент:_____ О.Ю. Сільвестрова, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ

Відповідальний за випуск: _____ О.М. Жук, завідувач кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ, кандидат історичних наук, доцент.

П-42 Політичні та соціальні студії. Методичні вказівки до виконання семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / уклад. М.П. Костюк, О.І. Ситник. – Луцьк: відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2025. – 48 с.

Методичне видання складене у відповідності до діючої робочої програми курсу «Політичні та соціальні студії» з метою надання методичної допомоги здобувачам вищої освіти у процесі підготовки до семінарських/практичних занять та виконання самостійної роботи. Вміщено перелік тем семінарських занять, питання для обговорення, тестові завдання, рекомендована література, тематика доповідей і рефератів, завдання для самостійної роботи, а також питання до заліку.

© М.П. Костюк, 2025
© О.І. Ситник 2025

ЗМІСТ

1. Передмова 4
2. Загальні відомості 5
3. Планування семінарських занять 6
   3.1. Модуль 1. 6
   3.2. Модуль 2. 17
4. Завдання для самостійної роботи 27
5. Комплексне практичне індивідуальне завдання 33
6. Література до курсу 36
7. Основні поняття і терміни 40

1. ПЕРЕДМОВА

У системі вищої школи основними принципами викладання та вивчення політичних і соціальних студій мають стати ті, які викристалізувані зарубіжним і вітчизняним досвідом розвитку гуманітарної науки, освіти та виховання, які доведені теорією та перевірені практикою. Серед них – фундаментальність, системність, єдність логічного та історичного, національного та загальнолюдського тощо.

Вирішального значення у процесі формування свідомої і активної громадянської позиції сучасного студентства набуває розвиток політичної та соціальної освіти у їхньому середовищі. Вона повинна виховувати і культивувати національні, державницькі та загальнолюдські цінності, формувати глибоке розуміння прав, свобод і обов'язків громадянина, почуття національної гідності, прихильності до цінностей демократії, а також мотивувати індивідів до участі у розв'язанні проблем громадського життя. У цьому аспекті навчальна дисципліна «Політичні та соціальні студії» стала важливою ланкою у циклі соціально-гуманітарної підготовки бакалаврів усіх спеціальностей.

Мета навчальної дисципліни: вивчення сутності, основних форм і тенденцій політичного та соціального життя, політичних відносин та діяльності, політичних і соціальних інститутів, а також формування і розвиток у студентів особистісних якостей та формування загальнополітичних і соціальних компетентностей у вигляді комплексу відповідних знань, вмінь і навичок.

Структурно курс "Політичні та соціальні студії" складається з лекцій, семінарів і самостійної роботи студентів. Зважаючи на те, що в Україні цей навчальний курс має нетривалу історію свого становлення у закладах вищої освіти і відчувається брак необхідної навчально-методичної літератури, для допомоги студентам пропонується даний методичний посібник. Він покликаний допомогти студентам при підготовці до семінарських/практичних занять та виконання самостійної роботи. Посібник поділений на два змістові модулі. До кожного семінарського заняття подано питання для обговорення, список рекомендованої літератури, тематику рефератів, доповідей, повідомлень і презентацій, питання для самоконтролю, тестові завдання, а також завдання для самостійної роботи. В кінці посібника вміщено короткий термінологічний словник ключових політичних та соціологічних понять і термінів.

Виклад матеріалу даного методичного видання відповідає вимогам Положення про навчально-методичне забезпечення освітнього процесу Луцького національного технічного університету.

2. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

2. Мета і завдання навчальної дисципліни.

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Мета: з'ясування поняття політики як однієї з найважливіших сфер діяльності людського суспільства, інституційної сутності суспільства, усвідомлення сутності політичних процесів та явищ, оволодіння основними термінами та категоріями політології та соціології на рівні їх відтворення і тлумачення для практичного застосування та втілення в процесі фахової діяльності майбутніх спеціалістів.

2.2. Завдання вивчення дисципліни.

Завдання: сформувати у студентів високу політичну культуру, вміння застосовувати принципи сучасного політичного мислення до аналізу соціально-політичної ситуації, свідомо брати участь у політичному житті і активно впливати на політичні процеси.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Дисципліна «Політичні та соціальні студії» забезпечує набуття здобувачами освіти компетентностей:

Загальні компетентності:

1. Здатність усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Для освоєння студентами необхідних теоретичних знань та отримання практичних навичок щодо тенденцій і проблем розвитку влади, політичної системи, держави попередньо їм необхідно опрацювати такі дисципліни як «Історія української державності», «Основи правознавства»

2.5. Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

знати:

-об'єкт і метод політичної науки і науки про суспільство взагалі і української зокрема,

- чітко оперувати і володіти її понятійно-категорійним апаратом;

- сутність політичного життя, політичних відносин і процесів, про суб’єкт і об’єкт політики; знати права людини і громадянина, суть і значення політичних систем і режимів у житті держави та суспільства;

- геополітичну обстановку та основні процеси міжнародного політичного життя, місце, роль і статус України в сучасному політичному світі;

вміти:

- визначати теоретичні, духовні, прикладні та інструментальні компоненти політичного знання, їх роль і функції в підготовці політичних рішень, у забезпеченні особистого внеску до суспільно-політичного життя;
- орієнтуватися в основних світових та вітчизняних соціально- політичних школах, концепціях і напрямках;
- володіти навичками політичної культури, вміти застосувати політичні знання в своїй професійній та громадській діяльності.

володіти:

- володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-політичних процесів;
- вільно володіти базовим професійним категорійно-поняттєвим та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

3. ПЛАНУВАННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

3.1. Змістовий модуль 1.

Теоретичні та історичні основи науки про політику та суспільство.

ТЕМА 1. ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ СТУДІЇ ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Мета: розкриття предмету, структури, функцій і методів політичних та соціальних студій.

Питання для обговорення:

1. Об'єкт і предмет політичних та соціальних студій.
2. Категорії, принципи, функції політичних і соціальних студій.
3. Закони та закономірності політичних і соціальних студій.
4. Методи та способи вивчення політичних і соціальних студій.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1-14. Додаткова: 1, 2, 3, 16, 17, 18]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Методологія політичної науки.
2. Функції політології.
3. Сутність політичної філософії.
4. Предмет політичних і соціальних студій
5. Закони та закономірності політичних і соціальних студій.

Питання для самоперевірки

1. Чи синонімічні поняття "політична наука", "політична філософія", "політична соціологія"? Обґрунтуйте.
2. Визначте співвідношення понять "теоретична" і "прикладна" політологія.
3. Розкрийте зміст функцій політичних і соціальних студій.
4. Що покликана дати студентам політичні та соціальні студії як навчальна дисципліна.

5. Покажіть ґенезу становлення політичної науки.
6. Розкрийте зміст політології як науки і навчальної дисципліни.
7. Чому сприятиме вивчення курсу політичних і соціальних студій у студентів?
8. Який зміст понять “світ політики”, “політична сфера суспільного життя”?
9. Що ви розумієте під політичною просвітою населення? Назвіть найважливіші складові й завдання цього процесу.

Тестові завдання

1**.** Що стало причиною виникнення політики? (*відмітити всі правильні відповіді*):

а) поширення християнства;

б) поділ суспільства на класи і класова боротьба;

в) війни, територіальні конфлікти;

г) конфлікти між суспільством і особою;

д) виникнення перших держав;

ж) виникнення ринкових відносин; необхідність підтримання стабільності і порядку.

2**.** В чому ви бачите відмінність політичної науки від технічної?

а) з точки зору критерію науковості;

б) з точки зору методики прогнозування;

в) з точки зору реалізації наукових ідей.

3**.** В Україні політологія як навчальна дисципліна постала в:

а) 60-х рр.; б) 70-х рр.; в) 90-х рр.

4**.** Політологія – це наука про**:**

а) мораль; б) політику; в) суспільство; г) техніку.

ТЕМА 2. ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ ТА СОЦІОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ ЛЮДСТВА

Мета: ознайомитись з основними політичними та соціологічними ідеями в історії людства.

Питання для обговорення:

1. Міфологічна та філософсько-етична концепція політики та суспільства у Стародавньому світі:

а) політичні та соціологічні ідеї у країнах стародавнього Сходу (Єгипет, Індія, Вавилон, Китай);

б) політичні та соціологічні ідеї у Античному світі (Стародавня Греція, Стародавній Рим).

2. Політичні та соціологічні ідеї епохи Середньовіччя та Відродження:

а) релігійна концепція політики та суспільства у період Середньовіччя (А. Августин, Ф. Аквінський, М. Падуанський);

б) новий підхід до політики у працях Н. Макіавеллі.

3. Політичні та соціологічні ідеї в Європі у XVI–XVII ст.:

а) політичні та соціологічні ідеї раннього утопічного соціалізму (Т. Мор, Т. Кампанелла);

б) теорії природного права і суспільного договору (Г. Гроцій, Т. Гоббс,

Б. Спіноза, Дж. Локк);

в) соціально-політичні вчення епохи Реформації (М. Лютер, Ж. Кальвін, Ж. Боден)

4. Політика і суспільство у французькому Просвітництві:

а) теорія розподілу влади Ш.-Л. Монтеск'є;

б) теорія суспільного договору Ж.-Ж. Руссо;

в) політичні та соціологічні ідеї К. Гельвеція та П. Гольбаха.

5. Політико-соціологічні вчення в Німеччині у XVIII-XIX ст. (І. Кант, Й. Фіхте, Г. Гегель, К. Маркс, Ф. Енгельс).

6. Основні напрямки розвитку політології та соціології у XX ст.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1-14. Додаткова: 1, 2, 3, 16, 17, 18]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Політика Арістотеля.
2. Мораль і політика у вченнях Конфуціях і Н. Макіавеллі.
3. Основні концепції європейської політології та соціології початку XXI ст.
4. Сучасна політологія та соціологія у США.

Питання для самоперевірки

1. Порівняйте соціально-політичні ідеї Арістотеля і Платона.
2. В чому полягає суть теорій природного права і суспільного договору?
3. Сформулюйте основні ідеї епохи Реформації.
4. Розкрийте основні положення теорія розподілу влади Ш.-Л. Монтеск'є.
5. Обґрунтуйте головні ідеї марксизму?
6. Розкрийте суть найпоширеніших сучасних соціально-політичні ідеї і течій.

Тестові завдання

1. Автором концепції ідеальної держави в античній політичній думці був:

а) Платон; б) Аристотель; в) Сократ; г) Демокріт.

2. Основи концепції поділу влади в політичній думці Нового часу були обґрунтовані:

а) Ф. Беконом; б) Дж. Локом; в) Ш. Монтеск'є; г)Т. Гобсом.

3. Етичні основи концепції політики в німецькій класичній філософії були сформульовані:

а) Г. Гегелем; б) І. Кантом; в) Й. Фіхте; г) Л. Фейєрбахом; д) Ф. Шеллінґом.

4. Реакцією на події Французької революції стало виникнення політичної ідеології:

а) консерватизму; б) марксизму; в) націоналізму; г) соціал-демократії.

5. Географічний напрям у політичній науці репрезентував:

а) Ш. Монтеск'є; б) Г. Спенсер; в) М. Вебер; г) Макіавеллі.

6. Яка ідеологія обґрунтовувала теорію класової боротьби?

а) лібералізм; б) марксизм; в) консерватизм; г) націоналізм.

ТЕМА 3. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТА СОЦІОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ В УКРАЇНІ

Мета: ознайомитись з основними політичними та соціологічними ідеями в історії України.

Питання для обговорення:

1. Особливості розвитку української політичної та соціологічної думки:

а) політичні та соціологічні ідеї у Київській Русі та Галицько-Волинському князівстві;

б) українська суспільно-політична думка козацької доби та Гетьманщини XVI – XVIII ст.;

в) особливості політичного життя, політичних та соціологічних ідей в Україні у XIX ст.

2. Українська політична та соціологічна думка XX століття:

а) націонал-комуністична течія української політичної думки;

б) політичні та соціологічні ідеї української міжвоєнної еміграції (Д. Донцов, В. Липинський);

в) суспільно-політична думка повоєнної української еміграції (В. Винниченко, І. Лисяк-Рудницький)

г) політичні ідеї в УРСР (1945-1991 рр.)

3. Утвердження політичної та соціологічної думки і науки в незалежній Україні.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1-14. Додаткова: 1, 2, 3, 16, 17, 18, 20]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. «Конституція» П. Орлика як філософія та ідеологія «суспільного договору».
2. Вклад Києво-Могилянської академії в розвитку української політичної та соціологічної думки.
3. Політична та соціальна програма Кирило-Мефодіївського товариства.
4. Політичні та соціологічні течії в галицькому суспільстві у другій половині XIX ст. (українофільство, полонофільство, москвофільство).
5. Політичні та соціологічні погляди лідерів Української Народної республіки.

Питання для самоперевірки

1. В чому полягала відмінність між двома головними концепціями соціально-політичної думки у Київській Русі: концепцією "богоугодного володаря" і концепцією "князівського єдиновладдя"?
2. Охарактеризуйте головні соціально-політичні ідеї представників української полемічної літератури XVI – поч. XVII ст.
3. Який вклад у розвиток української соціо-політичної думки зробила Києво-Могилянська академія.
4. Сформулюйте основні ідеї Кирило-Мефодіївсього братства.
5. Які напрямки можна виділити в українській політичній думці 20–30-х рр. XX ст.?
6. Проаналізуйте основні віхи становлення української суспільно-політичної думки.

Тестові завдання

1. Хто з києво-руських мислителів обґрунтовував концепцію "богоугодного володаря"?

а) Володимир Мономах; б) Митрополит Іларіон; в) Феодосій Печерський.

2. Хто з українських полемістів заперечував як абсолютизм духовної влади

(папи римського), так і абсолютизм світської влади (королів, царів)?

а) І. Вишенський; б) Х. Філалет; в) П.Скарга.

3. Якою вбачали майбутню форму державного устрою України члени Кирило-Мефодіївського товариства:

а) унітарну; б) федеративну; в) конфедеративну.

4. Засновником якої політичної партії у Галичині став І.Франко?

а) демократичної; б) соціалістичної; в) радикальної; г) комуністичної.

5. Хто з українських мимлителів початку ХХ ст. вперше відкрито заявив про колоніальний статус України у складі Російської імперії та право українського народу на самовизначення?

а) В. Винниченко; б) М. Грушевський; в) М. Міхновський.

6. Який напрямок в українській політичній думці 20-30-х рр. ХХ ст. представляв В. Липинський?

а) «інтегральний» націоналізм; б) національно-державницький; в) консервативний.

ТЕМА 4. СУСПІЛЬСТВО У СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Мета: розкрити сутність суспільства як соціальної системи

Питання для обговорення:

1. Суспільство: сутність і типологія.
2. Соціальна структура суспільства.
3. Соціальна стратифікація та її критерії.
4. Соціальна мобільність у сучасному суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1, 2, 1,2, 11-13. Додаткова: 1, 17, 18]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Філософське та соціологічне розуміння феномену суспільства.
2. Основні підходи до соціальної стратифікації суспільства.
3. Соціальні цінності і норми.
4. Соціальна нерівність: сутність, види, причини і наслідки.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте зміст та відмінність понять „країна”, „держава”, „суспільство”.
2. Розкрийте суть основних ознак суспільства.
3. Назвіть елементи, які структурують та формують суспільство як цілісність.
4. Назвіть сучасні типології суспільств та їхніх представників.
5. Розкрийте суть соціальної структури суспільства та її основні підструктури.
6. Охарактеризуйте власний соціальний статус у суспільстві та статусний набір.
7. Розкрийте зміст соціальної стратифікації та її типи.

Тестові завдання

1. Хто з учених-соціологів розглядає суспільство як систему відносин між людьми, засновану на нормах і цінностях?

а) К. Маркс; б) Т. Парсонс; в) Е. Дюркгайм; г) Е. Фромм.

2. Марксистська типологія поділяє суспільства на:

а) доіндустріальні, індустріальні, постіндустріальні;

б) первісні, рабовласницькі, феодальні, капіталістичні та комуністичні;

в) посткапіталістичні, постсучасні, інформаційні;

г) демократичні, авторитарні та тоталітарні суспільства.

3. Термін „постіндустріальне суспільство" у науковий обіг увів:

а) Р. Арон; б) Б. Барбер; в) Д. Белл; г) Р. Бендікс.

4. До соціально-демографічної підструктури суспільства належать такі спільноти:

а) класи, соціальні страти, соціальні групи та верстви; б) виробничі, навчальні, військові колективи тощо; в) діти, молодь, пенсіонери; г) міста, села, райони; д) нації, народності, етноси.

5. Соціальна страта – це:

а) відносно стійкі, історично складені спільності людей; б) великі сукупності людей, які відрізняються за своїм становищем у соціальній ієрархії суспільства; в) переміщення людей у соціальному просторі.

6. Поняття „соціальний статус" вперше в соціології ввів:

а) П. Сорокін; б) Г. Мейн; в) Т. Парсонс; г) М. Вебер.

7. Соціальний престиж – це:

а) ознака чи якість, яку приписує суспільство чи громадськість певній соціальній групі,професії, що характеризується визнанням деяких її особливих переваг, достойності і права на певні блага – символічні та матеріальні;

б) деяка сума прав, обов'язків і можливостей, зафіксована у формальних і деякою мірою неформальних соціальних нормах;

в) вибір групами, індивідами чи організаціями якоїсь позиції за ставленням до певних аспектів життя, фактів, подій;

г) показник нерівного розподілу влади в суспільстві загалом, в організації чи групі.

8. Суб'єктивними критеріями стратифікації є:

а) самоідентифікація індивідів з певними соціальними групами, визначення ними свого місця в суспільній ієрархії, оцінка престижу наявних груп, соціальне самопочуття тощо; б) шкали, що вимірюють позиції індивіда в різних зрізах стратифікаційної системи; в) експертне оцінювання місця і позиції людини в соціальній ієрархії.

9. Соціальна мобільність – це:

а) переміщення індивідів (індивідуальна мобільність) чи соціальних груп (групова мобільність) з однієї позиції в соціальній стратифікації суспільства в іншу; б) зміна становища індивіда у зв'язку зі зростанням (або падінням) престижу, збільшенням або зменшенням можливостей використання влади, зміною доходів тощо; в) рух індивіда по соціальній шкалі між різними поколіннями.

10. Горизонтальна мобільність передбачає:

а) перехід індивідів з однієї соціальної групи до іншої без зміни соціального статусу; б) перехід індивіда з однієї групи до іншої зі зміною соціального статусу; в) рух індивіда по соціальній шкалі між різними поколіннями.

ТЕМА 5. СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ

Мета: розкрити сутність соціального інституту, його види, типологію.

Питання для обговорення:

1. Соціальний інститут: сутність, умови появи, функціонування, розвитку та структурні елементи.
2. Види соціальних інститутів, їх функції та функціональні якості.
3. Поняття, типологія та моделі соціальної організації.
4. Бюрократія, її особливості та роль в суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1, 2, 1,2, 11-13. Додаткова: 1, 17, 18]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Формальні та неформальні соціальні інститути.
2. Класифікація соціальних організацій.
3. Внутрішня структура соціальних організацій.
4. Лідерство та управління у соціальній організації.

Питання для самоперевірки

1. Основні теоретико-методологічні підходи до аналізу соціальних інститутів.
2. Ендогенні та екзогенні зміни соціальних інститутів.
3. Складові елементи соціального інституту.
4. Етапи утворення соціального інституту
5. Види соціальних інститутів.
6. Основні функції соціальних інститутів.
7. Дисфункції соціальних інститутів.
8. Інституціоналізація та її соціальна роль.
9. Соціальний інститут: формальний і змістовний аспекти.

Тестові завдання

1. Соціальний інститут:

а) стійкі форми організації діяльності людей, які склалися історично, для задоволення певної потреби; б) організована сукупність взаємодіючих осіб; в) збірник правил, які регулюють поведінку індивіда у суспільстві.

2. Термін «соціальний інститут» був вперше введений: а) О. Контом; б) М. Вебером; в) Г. Спенсером.

3. Соціальний інститут, в якому взаємодія між суб'єктами здійснюється на основі офіційно зафіксованих правил, законів, регламентів та ін., це:

а) латентний інститут; б) формальний інститут; в) політичний інститут.

4. Що з переліченого нижче не є соціальним інститутом:

а) авторитет; б) релігія; в) сім'я; г) освіта.

5. Які із запропонованих визначень характеризують категорії: 1) «соціальний інститут»; 2) «соціальна спільнота»; 3) «соціальні санкції»:

а) соціальні нагороди і покарання, які сприяють дотриманню норм; б) стандартизована форма здійснення соціальних функцій для задоволення якоїсь однієї фундаментальної потреби; в) група людей, члени якої пов'язані спільними

інтересами і перебувають в прямій чи опосередкованій взаємодії. (*Вкажіть проти визначень відповідні категорії*).

6. Визначте основні функції соціальних інститутів:

а)……;

б)……;

в)……..

7. Назвіть основні засоби здійснення соціального контролю:

а)……..;

б)……..;

в)……

8. Чого не потрібно для виникнення соціального інституту:

а) всенародного голосування; б) політичної активності громадян; в) соціальної потреби; г) бажання окремих соціальних спільнот.

ТЕМА 6. ОСОБИСТІСТЬ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ЗВЯЗКІВ

Мета: дати розуміння соціологічній структурі і типологізації особистості.

Питання для обговорення:

1. Особистість як предмет соціологічного аналізу.
2. Соціологічна структура і типологізація особистості.
3. Поняття, види, фактори і стадії соціалізації особистості.
4. Соціальний контроль, його вити та функції.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1, 2, 1,2, 11-13. Додаткова: 1, 17, 18]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Феномен людини та основні теорії її походження.
2. Людина як біологічна і соціальна істота.
3. Структура особистості та її потреби. Піраміда Маслоу.
4. Девіація і типи девіантної поведінки.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте співвідношення понять „людина”, „індивід”, „індивідуальність”.
2. Особистість як об’єкт та суб’єкт соціальних відносин.
3. Охарактеризуйте три складові дзеркального „Я” за Ч. Кулі.
4. Розкрийте погляди В. Джеймса на організацію особистості.
5. Особистість як соціальна система за Т. Парсонсом.
6. Структура особистості за З. Фройдом.
7. Функціонально-динамічна структура особистості К. Платонова.
8. Що таке спрямованість особистості?
9. Мотиваційно-смислова структура особистості та її основні складові.
10. Охарактеризуйте основні соціологічні теорії особистості.
11. Що таке базисна особистість? Проблема типології особистості в соціології.

Тестові завдання

1. Особистість – це:

а) те особливе, специфічне, що відрізняє людину від їй подібних; б) окрема

людина, що розглядається як одиничний представник біологічного виду або деякої соціальної групи; в) суб'єкт суспільних процесів або їхній активний діяч і творець.

2. Соціальна роль – це:

а) статус особистості в соціальній структурі; б) нормативна система дій, яка очікується від індивіда відповідно до його місця в конкретній системі соціальних відносин; в) найхарактерніша позиція в суспільстві, що виділяє індивіда серед оточення.

3. Хто з психологів оперував поняттям „Над -Я"?

а) К. Роджерс; б) З. Фройд; в) Дж Келлі; д) Дж. Мід.

4. Хто в соціології говорить про біосоціальну природу людини?

а) І. Павлов; б) Е. Дюркгайм; в) К.-Ґ. Юнґ; г) А. Адлер.

4. Ким обґрунтована гуманістична теорія особистості?

а) З. Фройдом; б) К. Хорні; в) А. Маслоу; г) А. Адлером; д) К. Роджерсом.

5. Хто є автором диспозиційної концепції регулювання соціальної поведінки?

а) Б. Ананьєв; б) І. Кон; в) В. Ядов; г) Б. Скіннер.

6. Соціалізація – це процес:

а) соціального розвитку людини; б) усвідомлення індивідом себе як частини суспільства; в) набуття знань, навичок і вмінь; г) засвоєння суспільних знань, норм моралі, цінностей і традицій.

ТЕМА 7. ПОЛІТИЧНА ВЛАДА

Мета: розкрити зміст, сутність, структуру влади, політичної зокрема.

Питання для обговорення:

1. Влада як соціальне явище. Концепції влади.
2. Політична влада, її сутність, види і форми.
3. Суб'єкти і об'єкти політичної влади, її ресурси та особливості.
4. Влада і владні відносини у сучасному українському суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 16]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Концепція влади в сучасній кратології.
2. Легальність та легітимність політичної влади.
3. Державна влада: конституційні межі і порядок здійснення.
4. Політика: її сутність, структура, функції та форми.

Питання для самоперевірки

1. Які особливості політичної влади?
2. Що таке ресурси влади?
3. Які основні принципи влади?
4. Які найвідоміші концепції влади?
5. Вкажіть типи і види влади.
6. Співставте поняття "політична влада" і "політичне відчуження".
7. Охарактеризуйте функції влади.
8. Охарактеризуйте владу як соціальне явище.
9. Покажіть суперечність відносин панування і підкорення.

Тестові завдання

1. Родоначальником концепції поділу влади вважають:

а) Ш. Монтеск'є; б) Дж. Локка; в) К. Маркса; г) Г. Гегеля?

2. Вкажіть три типи легітимності політичної влади за М. Вебером:

а) традиційний; б) ірраціональний; в) легальний, г) теологічний; д) харизматичний.

3. Допишіть ще одну з особливостей політичної влади:

а) верховенство; б) публічність; в) моноцентричність; г) різноманіття ресурсів; д) . . . . . .

4. Із названих вкажіть лише ті компоненти влади, які є структурними:

а) суб'єкт влади; б) об'єкт влади; в) легітимність; г) засоби і процес; д) політичне панування.

5. Який зв'язок між політикою і владою?

а) політика – мета і засіб влади; б) політика і влада повністю збігаються;

в) політика й влада не мають нічого спільного; г) влада – мета і засіб політики.

6. Вкажіть види влади за її ресурсами.

а) економічна; б) виконавча; в) демократична; г) інформаційна; д) силова.

7. Вкажіть види влади за їх функціями.

а) законодавча; б) демократична; в) виконавча; г) легітимна; д) судова.

8. За ступенем визнання населенням влада може бути:

а) легальна; б) легітимна; в) демократична; г) авторитарна.

9. До структури суспільної влади входять:

а) правоохоронні органи; б) громадські організації; в) незалежні ЗМІ; г) політичні партії; д) наглядно-контрольні органи; ж) армія.

10. Легітимна влада – це:

а) влада, обрана народом; б) влада, визнана громадянами як законна та необхідна; в) влада, закріплена юридичним актом; г) влада, визнана світовою спільнотою.

11. Юридичне обґрунтування законності політичної влади називається:

а) легітимність; б) традиційне панування; в) легальність; г) медіакратія.

12. Для чого використовується принцип поділу влади?

а) для запобігання кризи влади; б) для підвищення ефективності функціонування політичної системи; в) як інструмент руйнування держави; г) з метою запобігання авторитаризму.

ТЕМА 8. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

Мета: розкрити сутність політичної системи, її типи.

Питання для обговорення:

1. Політична система як сукупність владних інститутів.
2. Структура та функції політичної системи.
3. Типологія політичних систем.
4. Поняття та види політичних режимів.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 14, 16]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Моделі політичних систем.
2. Функція бюрократії в політичній системі суспільства.
3. Політична система України.
4. Політична система США.

Питання для самоперевірки

1. Вкажіть типи сучасних політичних систем.
2. Співставте поняття “політична система” і “політична організація”.
3. Проаналізуйте структурні елементи політичної системи суспільства.
4. Чи може гарантуватися стабільність у рамках демократичної політичної системи?
5. Які функції виконує політична система?
6. Який тип політичних систем – демократичний чи тоталітарний – є більш стійким і життєздатним? Чому?
7. Проаналізуйте політичний режим як характеристику функціонування політичної системи.
8. Вкажіть головні параметри політичних режимів.
9. Проаналізуйте типологію політичних систем.
10. Проаналізуйте взаємозв’язок політичної системи суспільства з іншими (економічною, соціальною, духовною).

Тестові завдання

1. У західній політичній науці найбільш обґрунтовану модель політичної системи розробив:

а) Д. Істон; б) З. Бжезинський; в) Р. Даль; г) Р. Арон?

2. Біля витоків договірної концепції походження держави був:

а) Т. Гобс; б) Г. Гегель; в) Аристотель; г) К. Маркс?

3. Хто з відомих політологів зробив поділ політичних систем на традиційні, раціональні, бюрократичні?

а) Г. Алмонд; б) М. Вебер; в) Д. Істон; г) Р. Даль.

4. Який політичний режим базується на визнанні народу єдиним легітимним джерелом влади та його праві брати участь у вирішенні суспільних, державних питань, на основі принципів свободи, рівності та інших прав громадян?

а) авторитарний; б) ліберальний; в) демократичний; г) тоталітарний.

5. Який політичний режим, спрямований на досягнення цілковитого контролю держави над всіма сферами суспільного та приватного життя і відповідає такій характеристиці: «Все в державі, нічого поза державою, нічого проти держави»?

а) авторитарний; б) ліберальний; в) демократичний; г) тоталітарний.

6. Визначте основний системоутворюючий елемент політичної системи:

а) політичні партії; б) еліта суспільства; в) держава; г) засоби масової інформації.

7. За своїм територіальним устроєм Україна є:

а) федерацією; б) унітарною державою; в) конфедерацією?

8. Главою держави в Україні є:

а) Президент; б) Верховна Рада; в) Конституційний Суд; г) народ.

9. Хто в Україні представляє вищий законодавчий орган влади:

а) Верховний Суд; б) Верховна Рада; в) Президент; г) Кабінет Міністрів?

3.2. Змістовий модуль 2.
Політична еліта. Політична культура.
Політичні процеси та світова політика.

ТЕМА 9. ДЕРЖАВА В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВА

Мета: розкрити сутність держави, її ознаки, функції та типи

Питання для обговорення:

1. Поняття, визначальні ознаки та типи держави.
2. Форми державного правління і державного устрою.
3. Демократична, соціальна, правова держава.
4. Громадянське суспільство: сутність, ознаки, структура та функції.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 12, 16]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Генеза і функції держави.
2. Еволюція уявлень про походження держави.
3. Правова держава: сутність і функції.
4. Особливості сучасного політичного режиму України.

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняття “держава”.
2. Охарактеризуйте властивості та ознаки держави.
3. Покажіть процес виникнення та еволюції держави.
4. Вкажіть на різновиди і типи держави.
5. Охарактеризуйте поняття “форма правління”.
6. Вкажіть функції держави.
7. Як співставляться між собою держава і право?
8. Назвіть основні напрямки формування правової держави в Україні.
9. Що таке форма держави? Вкажіть її основні елементи.
10. Дайте визначення поняття “форма державного устрою”.

Тестові завдання

1. За своїм територіальним устроєм Україна є:
а) федерацією; б) унітарною державою; в) конфедерацією?
2. Вкажіть основні форми політичного правління:
а) монархія; б) імперія; в) республіка; г) демократія.
3. Автором першої української конституції був:
а) П. Орлик; б) М. Драгоманов; в) І. Франко; г) М. Грушевський.
4. Ідея співвідношення правової держави та громадянського суспільства вперше чітко була обґрунтована в творчості:
а) Г. Гегеля; б) Д. Донцова; в) І. Канта; г) Т. Гобса.
5. Главою держави в Україні є:
а) Президент; б) Верховна Рада; в) Конституційний Суд; г) народ.
6. Біля витоків договірної концепції походження держави був:
а) Т. Гобс; б) Г. Гегель; в) Аристотель; г) К. Маркс?

ТЕМА 10. ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ТА ПАРТІЙНІ СИСТЕМИ

Мета: розкрити сутність політичної партії, її ознаки, функції та типологію.

Питання для обговорення:

1. Сутність, типологія та функції політичних партій.
2. Типологія партійних систем.
3. Сутність і функції суспільно-політичних рухів.
4. Політичні партії та суспільно-політичні рухи в політичній системі України.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-8, 12. Додаткова: 2, 3, 16]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Ґенеза уявлень про політичні партії в історії політичної думки.
2. Багатопартійність і багатопартійна система.
3. Опозиція та її роль у політичному житті.
4. «Залізний закон олігархізації» Р. Міхельса.

Питання для самоперевірки

1. Як розкривається зміст поняття “електорат”?
2. Які типи виборчих систем є у світовій практиці?
3. Які головні процедури виборчої компанії?
4. Що таке політична партія? Які її основні функції?
5. Здійсніть аналіз типів партійних систем.
6. Чи синонімічні поняття “багатопартійність” і “багатопартійна система”?
7. Охарактеризуйте основні ознаки партій.
8. Визначить сутність і місце партій у політичному процесі.
9. Як можна класифікувати сучасні політичні партії в Україні?
10. Охарактеризуйте соціальну базу сучасних політичних партій в Україні.

Тестові завдання

1. Поняття “політична партія” виникло:

а) в античності; б) в епоху Відродження; в) в період Нового часу; г) в XIX ст.

2. Одним із засновників теорії політичних партій був:

а) Р. Міхельс; б) В. Ленін; в) К. Маркс; г) М. Драгоманов.

3. В чому полягає основна мета діяльності політичної партії?

а) організаційна діяльність; б) пропагандистська діяльність; в) здобуття політичної влади; г) ідеологічна боротьба з іншими партіями.

4. В якій із нижче названих країн існує двопартійна система:

а) США; б) Україні; в) Франції; г) Канаді?

5. За яким типом виборчої системи здійснювалися вибори народних депутатів у 2019 році?:

а) пропорційною; б) мажоритарною; в) змішаною.

6. Як називається розділ політології, що досліджує феномен політичних партій?

а) кратологія; б) історія політичних учень; в) партологія; г) теорія політичних систем.

7. За відношенням до влади партії поділяються на:

а) демократичні та республіканські; б) правлячі та опозиційні; в) "ліві" та "праві"; г) революційні та реформістські.

8. За місцем у системі державної влади політичні партії поділяються на:

б) легальні, нелегальні; б) правлячі, опозиційні; в) буржуазні, соціалістичні; г) реформістські, консервативні.

ТЕМА 11. ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА І ЛІДЕРСТВО В СТРУКТУРІ ВЛАДИ

Мета: розкрити сутність політичної еліти, політичного лідерства, їх ознаки, функції та типологію

Питання для обговорення:

1. Політична еліта: сутність, функції, типологія.
2. Теорії елітаризму та шляхи формування політичної еліти.
3. Сутність, типологія та механізм політичного лідерства.
4. Основні риси та функції політичного лідерства.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2-4, 8, 16]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Роль еліти в політиці та розбудові успішної держави.
2. В. Липинський про безелітність української нації.
3. Соціальні вимоги до політичного лідера.
4. Політичні лідери сучасної України.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте зміст поняття “еліта”.
2. Проаналізуйте сутність та генезу політичного елітаризму.
3. Проаналізуйте типологію еліт.
4. Покажіть об’єктивні і суб’єктивні сторони лідерства.
5. Розкрийте зміст поняття “політичний імідж”.
6. Співставте поняття “політична еліта” і “правлячий клас “.
7. Охарактеризуйте класифікацію політичного лідерства за М. Вебером.
8. Розкрийте зміст сучасних концепцій еліти.
9. Охарактеризуйте класичні теорії еліти.
10. Які є типи політичного лідерства?

Тестові завдання

1. Вкажіть творців теорії еліт:

а) Г. Моска; б) В. Парето; г) Р. Міхельс; д) Г. Гегель.

2. Концепцію правлячої партійної бюрократії як нового класу обґрунтував:

а) М. Джілас; б) В. Ленін; в) М. Горбачов; г) Аристотель.

3. Додайте третій вид політичного лідерства за теорією М. Вебера:

а) традиційне; б) раціонально-легальне; в) . . . . . .

4. В українській політичній думці автором концепції «творчого насильства ініціативної меншості» був:

а) М. Драгоманов; б) Д. Донцов; в) І. Франко; г) В. Липинський.

5. Політична еліта – це:

а) влада невеликої групи багатих людей; б) група, що представляє інтереси громадянського суспільства й прагне до захоплення політичної влади; в) верства керівників-професіоналів; г) привілейована група, що здійснює державну владу й управління суспільством.

6. За обсягом владних повноважень політична еліта поділяється на:

а) вищу, середню, нижчу; б) вищу, середню, адміністративну; в) першу, другу, третю; г) місцеву, національну.

7. Основною характеристикою системи гільдій є:

а) швидке просування кандидата нагору по щаблях влади; б) мінімум формальних вимог до кандидатів; в) закритий відбір вузьким колом осіб; г) слабка передбачуваність наступного політичного поводження кандидата.

8. Основною характеристикою антрепренерської системи є:

а) обмежені можливості для претендентів; б) мала ймовірність внутрішніх конфліктів; в) висока конкурентність відбору; г) бюрократизм.

9. За місцем у системі влади політична еліта ділиться на:

а) відкриту, закриту; б) правлячу, опозиційну; в) вищу, нижчу; г) легальну, нелегальну.

10. В Україні для відбору політичної еліти використовується:

а) антрепренерська система; б) система гільдій; в) номенклатурна; г) всі системи.

11. За масштабами діяльності політична еліта поділяється на:

а) правлячу, опозиційну; б) партійну, адміністративну; в) вищу, адміністративну; в) загальнонаціональну, регіональну.

12. Конкурентність відбору політичних еліт характерна для:

а) антрепренерської системи; б) системи гільдій; в) системи успадкування влади; г) системи кооптації нових членів.

13. Що є показником ефективності діяльності політичної еліти:

а) корупція; б) прогрес у розвитку суспільства; в) соціальна поляризація суспільства; г) бюрократизація.

14. Політичне лідерство – це:

а) професійне керування; б) необмежена влада однієї особи або групи; в) особистісний вплив лідера на розуми, волю, енергію, політичну активність громадян; г) форма представництва інтересів громадянського суспільства.

ТЕМА 12. ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ І ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА

Мета: розкрити сутність і зміст політичної свідомості та культури, їх ознаки, функції та типологію

Питання для обговорення:

1. Політична свідомість: сутність, структура, рівні і форми.
2. Типи і функції політичної свідомості.
3. Політична культура як явище політичного життя, її рівні і функції.
4. Типологія політичної культури та шляхи її формування.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 16]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Засоби масової інформації та масова політична свідомість.

2. Політична соціалізація особистості.
3. Політична культура сучасного українського суспільства.
4. Політична культура як чинник модернізації суспільства.

Питання для самоперевірки

1. Порівняйте політичну свідомість суспільства, соціальної групи та особи.
2. Охарактеризуйте поняття “політична субкультура”.
3. Співставте поняття “політична свідомість” і “політична воля”.
4. Охарактеризуйте функції політичної культури.
5. Як співвідносяться національна свідомість і менталітет?
6. Проаналізуйте західні концепції сутності політичної культури.
7. Охарактеризуйте типи політичної свідомості.
8. Виділіть характерні риси авторитарної і демократичної свідомості.

Тестові завдання

1. Хто вперше ввів до наукового вжитку термін *“ політична культура”:*

а) І.Г. Гердер; б) Г. Гегель; в) К. Маркс; д) Д. Донцов?

2. Головним елементом у політичній культурі є:

а) політична свідомість; б) політичні інтереси; в) політичне лідерство; д) політична стабільність?

3. Двома структурними елементами політичної свідомості виступають:

а) політична психологія; б) політична ідеологія; в) політичний конфлікт;
д) політична культура?

4. Виділіть рівні політичної свідомості:

а) буденний; б) студента; в) теоретичний; г) державний; д) національний.

5. Процес засвоєння індивідом певної системи політичних знань, норм і цінностей, тобто політичної культури називають:

а) політичною соціалізацією; б) політичною адаптацією; в) політичним інтересом?

6. Який компонент в структурі політичної системи являє собою сукупність знань та уявлень про політику, позицій, цінностей, настанов і зразків поведінки соціальних верств та окремих громадян, які стосуються їх взаємодії з політичною владою та мотивують їх політичну поведінку?

а) політичні принципи і норми; б) політична свідомість; в) політична культура.

7. Основний результат процесу політичної соціалізації:

а) отримання індивідом інформації про світ політики; б) поява у індивіда інтересу до світу політики; в) спонукання індивіда до участі в заходах політичного характеру; г) спонукання індивіда до голосування певним чином.

8. Стійка і довгострокова орієнтація індивіда на певну партію, постійний зв'язок з нею кваліфікується в політичній науці як:

а) партійна ідентифікація; б) політична ідентифікація; в) відносна деривація; г) стійкий абсентеїзм.

9. Змістом електоральної поведінки виступає:

а) ухилення від політичної участі; б) протест проти політичної системи, її окремих елементів, норм, цінностей, рішень у відкрито демонстрованій формі;

в) поведінка виборців на виборах; г) політична діяльність, що не відповідає нормам політичної системи.

10. Сукупність виборців, що беруть участь у виборах, утворює:

а) політичний інститут; б) групу інтересів; в) політичну партію; г) електорат.

11. Байдуже ставлення і ухилення громадян від політичної участі та громадянських обов'язків дістало назву в політичній науці: а) політичного протесту; б) абсентеїзму; в) деривації; г) електоральної поведінки.

12. Змістом політичної ідентифікації виступає:

а) ухилення від політичної участі, політична пасивність; б) лояльність по відношенню до певної партії і стабільна орієнтація на неї; в) стан невдоволення політичною системою, результатами її функціонування; г) сукупність уявлень про місце людини у світі політики, її приналежності до певної групи.

13. Стан невдоволення, що викликається розбіжністю між оцінюваним і очікуваним станом, до якого прагне суб'єкт, позначається в політології як:

а) деривація; б) політичний протест; в) абсентеїзм; г) політична ідентифікація.

14. Діяльність громадян, метою якої є вплив на функціонування політичної системи, формування політичних інститутів і процес вироблення політичних рішень, це:

а) політична участь; б) абсентеїзм; в) деривація; г) політична ідентифікація.

ТЕМА 13. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Мета: розкрити сутність поняття корупції, його правові засади та практичні аспекти запобігання

Питання для обговорення:

1. Корупція як суспільно-політичне явище: ознаки, елементи та рівні.
2. Причини, передумови і наслідки корупції.
3. Правові основи запобігання корупції.
4. Форми запобігання та протидії корупції.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 16, 21-26]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Корупційні діяння, їх види, форми та відповідальність.
2. Конфлікт інтересів та форми його врегулювання.
3. Лобізм у політичному житті сучасного суспільства.
4. Антикорупційна політика в Україні.

Питання для самоперевірки

1. Що спільного і відмінного між поняттями «корупція» та «політична корупція»?
2. Назвіть ознаки корупційних правопорушень.
3. Які Ви знаєте види корупційних правопорушень?
4. В чому полягає небезпека політичної корупції для держави?
5. Обґрунтуйте необхідність боротьби з корупцією в нашій державі.
6. Якою є роль громадської свідомості у запобіганні корупції.
7. Якою є кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення в

Україні?

8. Сформулюйте основні положення Закону України «Про запобігання корупції».

9. Якими актами регулюються відносини, що виникають у сфері запобігання корупції?

10. В чому полягає необхідність поширення антикорупційних знань серед студентів?

Тестові завдання

1. Негативне суспільне явище, яке проявляється у зловживання владою або службовим становищем громадськими та політичними діячами, з метою отримання незаконної вигоди, називається:

а) консенсус; б) конформізм; в) корупція.

2. плата фіксованої суми, певного відсотка від контракту або будь-якої іншої послуги, за виконання якої сплачуються кошти, називається:

а) винагорода; б) хабарництво; в) шахрайство.

3. Поведінка людини, спрямована на обман або введення в оману приватної або юридичної особи з метою особистої вигоди або вигоди третьої сторони, називається:

а) шахрайство; б) лобізм; в) розтрата.

4. Умисне незаконне привласнення певним способом чужого майна на свою користь або користь інших осіб із корисливих мотивів і з використанням свого посадового становища називається:

а) розкрадання; б) рекет; в) шахрайство.

5. Систематичне використання посадовцем фінансових та матеріальних можливостей державної установи з метою убезпечення та розширення свої власних приватних інтересів називається:

а) шахрайство; б) розтрата; в) хабарництво.

6. Примушування приватної або юридичної особи сплатити гроші, надати інші цінності або послуги в обмін на здійснення певних дій або утримання від них називається:

а) вимагання; б) рекет; в) розкрадання.

7. Діяльність посадових осіб, спрямована на створення переваг для отримання грошових коштів або майна, посад, пільг, послуг, нематеріальних активів наближеним особам, родичам або друзям, називається:

а) винагорода; б) шахрайство; в) непотизм.

8. Перевищення влади або посадових повноважень та інші посадові злочини, що вчиняються для задоволення корисливих чи інших особистих інтересів та інтересів інших осіб, називається:

а) лобізм; б) зловживання; в) шахрайство.

9. Спроби групи осіб чи групи інтересів вплинути на прийняття урядових або законодавчих актів, називається:

а) зловживання; б) лобізм; в) вимагання.

10. Ситуація, при якій службова особа, виконуючи свої обов'язки, має приватний інтерес, який здатний призвести до прийняття неправомірного рішення або вчинення неправомірного діяння, називається:

а) зловживання службовим становищем; б) лобізм; в) конфлікт інтересів.

11. Який державний орган визначає законодавчі засади антикорупційної політики в Україні?

а) Кабінет Міністрів України; б) Офіс Президента; в) Верховна Рада.

12. Який центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику в Україні?

а) Національне агентство з питань запобігання корупції; б) Офіс Генерального Прокурора; в) Верховний Суд.

ТЕМА 14. ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ

Мета: розкрити сутність і зміст політичних процесів, політичних конфліктів і криз.

Питання для обговорення:

1. Політичний розвиток і модернізація.
2. Основні характеристики політичного конфлікту: передумови виникнення, учасники, структура та функції. Типи конфліктів.
3. Основні стадії, фази і види політичних конфліктів. Політичні кризи і політичні катастрофи.
4. Виборча система та виборчий процес.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 11, 15, 16]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Теорія конфлікту М. Дюверже.
2. Міжнародні конфлікти, їх різновиди та шляхи розв’язання.
3. Війна як форма соціально-політичного конфлікту. Види війн.
4. Інформаційна війна росії як загроза національній безпеці України.

Питання для самоперевірки

1. Дайте тлумачення поняттю конфлікту як соціального явища.
2. Проведіть аналіз співвідношення соціального і політичного конфліктів.
3. Дайте визначення поняттю “політична криза”.
4. Розкрийте зміст поняття “політична стабільність”.
5. Яка роль опозиції в конфлікті? Обґрунтуйте.
6. Визначте чинники і джерела конфлікту.
7. Покажіть особливості та специфіку міжнаціональних конфліктів.
8. Охарактеризуйте форми, моделі, теми і функції політичного конфлікту.
9. Що таке політичний тероризм і його різновиди?
10. Охарактеризуйте особливості виборчих систем. Чим обумовлені роль і значення конфліктології у посттоталітарних державах?

Тестові завдання

1. Соціальні та інституціональні перетворення, пов’язані з переходом від одного типу політичної системи до іншого називаються:

а) політична еволюція; б) політична революція; в) політична модернізація.

2. Автором концепції політичної модернізації, яка поділяє сучасні країни на *“традиційні”* та *“сучасні”* був:

а) М. Вебер; б) Т. Парсонс; в) Г. Алмонд.

3. У перекладі з латині *“конфлікт”* означає:

а) зіткнення; б) спокій; в) система; г) боротьба?

4. Французький політолог Б. Гурней зазначив, що у світі існує лише одне місце, де немає конфліктів:

а) політика; б) кладовище; в) сім’я; г) школа.

5. Суперечності стосовно вільного визначення вільними громадянами своєї етнічної та громадянської приналежності називають:

а) конфліктом ідентифікації; б) конфліктом інтересів; в) конфліктом цінностей?

6. Що виступає формою вияву і подолання конфліктів:

а) соціальна революція; б) політична партія; в) президент; г) парламент?

7. Вибори – це:

а) спосіб та процедура розподілу депутатських мандатів за результатами голосування; б) формування органів влади або місцевого самоврядування шляхом голосування; в) форма організації суспільства, що ґрунтується на визнанні народу джерелом влади.

8. Вибори, які проводяться для поповнення представницького закладу, якщо з його складу вибув один або кілька членів, називаються:

а) чергові; б) позачергові; в) додаткові; г) часткові

9. Вибори, в ході яких коли питання про обрання вирішують не громадяни безпосередньо, а обрані ними особи – виборщики, депутати тощо, називаються:

а) прямі; б) непрямі; в) місцеві; г) загальнодержавні.

10. До якого типу належить виборча система, як передбачає перемогу того кандидата, котрий набрав встановлену законом більшість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні:

а) мажоритарного; б) пропорційного; в) змішаного.

ТЕМА 15. СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС

Мета: розкрити сутність і зміст геополітики, світового політичного процесу.

Питання для обговорення:

1. Світовий політичний процес: поняття, суб’єкти, закономірності.
2. Поняття міжнародних відносин, їх ознаки, особливості, класифікація.
3. Зовнішня політика держави: поняття, сутність, цілі, функції і засоби.
4. Російсько-українська війна і криза сучасної системи міжнародних відносин.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 16]

Тематика рефератів, доповідей, презентацій, повідомлень:

1. Глобальні проблеми сучасності.
2. Глобальні та регіональні аспекти національної безпеки України.
3. Проблема інтеграції України у європейські та світові економічні і політичні структури на сучасному етапі.
4. Проблеми і перспективи змін у світовому порядку в XXI ст.

Питання для самоперевірки

1. Що таке світова цивілізація?
2. У чому проявляється багатоманітність та суперечливість сучасного світу?
3. Дайте визначення поняттю “світовий політичний процес”.
4. Проаналізуйте поняття “міжнародні відносини”.
5. Проаналізуйте сутність, цілі та функції міжнародної політики.
6. Визначить місце України в сучасному геополітичному просторі.
7. Розкрийте політичні аспекти глобальних проблем.
8. Визначте суб’єкти, види та принципи міжнародних політичних відносин.
9. Проаналізуйте сильні сторони та прорахунки української зовнішньої політики за період незалежності.
10. Проаналізуйте суперечності геополітичного визначення України.
11. Проаналізуйте генезу геополітичної легітимації ролі України в новому світовому порядку.

Тестові завдання

1. Що виступає основною формою міжнародної політики?

а) тероризм; б) дипломатія; в) культурні контакти; г) зовнішня торгівля?

2. Об’єднання держав, утворене на основі міжнародного договору для досягнення певних цілей, що мають відповідну систему постійно діючих органів, володіють міжнародною правосуб’єктністю та утворені згідно з міжнародним правом, називають:

а) міжнародною організацією; б) міжнародним союзом; в) ООН?

3. Політологічна концепція, що вбачає в політиці держави визначальну роль географічних чинників, називається:

а) геополітикою; б) географією; в) соціологією; г) філософією?

4. Сукупність дій та взаємовідносин суб’єктів політики на міжнародній арені називають:

а) світовим політичним процесом; б) регіональним політичним процесом;

в) локальним політичним процесом?

5. Коли Україна стала членом Організації Об’єднаних Націй?

а) 1945 р.; б) 1949 р. в) 1991 р.

6. В якому році було підписано “Хартію про особливе партнерство між НАТО та Україною”:

а) 1997 р.; б) 1999 р.; в) 2004 р.?

7. Особливостями теорії міжнародних відносини є:

а) відносна самостійність в системі наук про міжнародні відносини

б) методологічний плюралізм в) поєднання загальнонаукових, загальнофілософських та власних методів та технік дослідження; г) застосування лише власних методів та технік дослідження; д) домінування однієї методології.

8. Рішення Ради ЄС про надання безвізу для українців з біометричними паспортами було ухвалено в:

а) 2017 р.; б) 2014 р.; в) 2009 р.; г) 2022 р.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Змістовий модуль 1.

ТЕМА 1. Політичні та соціальні студії як навчальна дисципліна

Самостійна робота № 1. Сучасні парадигми соціально-політичного знання

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1-14. Додаткова: 1, 2, 3, 16, 17, 18]

Питання для самоперевірки

1. Чи синонімічні поняття “політична наука”, “політична філософія”, “політична соціологія”? Обґрунтуйте.
2. Визначте співвідношення понять “теоретична” і “прикладна” політологія.
3. Розкрийте зміст функцій політичних і соціальних студій.
4. Що покликані дати студентам політичні та соціальні студії як навчальна дисципліна.
5. Розкрийте зміст політології як науки і навчальної дисципліни.
6. Чому сприятиме вивчення курсу політичних і соціальних студій у студентів?
7. Який зміст понять “світ політики”, “політична сфера суспільного життя”?
8. Що ви розумієте під політичною просвітою населення? Назвіть найважливіші складові й завдання цього процесу.

ТЕМА 2. Основні етапи становлення і розвитку політичної та соціологічної думки людства

Самостійна робота №2. Історія світової соціально-політичної думки і становлення сучасного соціально-політичного знання

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1-14. Додаткова: 1, 2, 3, 16, 17, 18]

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте основні політичні теорії Стародавнього світу.
2. Що нового з’явилося у політичній думці епохи Середньовіччя?
3. До появи яких політичних теорій Нового часу (XVI–XIX ст.) підштовхнули буржуазні революції у Західній Європі?
4. Охарактеризуйте основні погляди на суспільно-політичний розвиток представників марксизму.
5. Покажіть ґенезу становлення політичної науки у країнах Західної Європи у XX – на поч. XXI ст.
6. Вкажіть основні напрямки досліджень, які проводить сучасна американська політологія.
7. Охарактеризуйте основні етапи становлення соціології як науки.
8. Назвіть провідні соціологічні школи сучасності.

ТЕМА 3. Історія політичних та соціологічних ідей в Україні

Самостійна робота №3. Зародження і розвиток української політичної та соціологічної думки

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1-14. Додаткова: 1, 2, 3, 16, 17, 18, 20]

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте основні соціально-політичні ідеї в Україні періоду X–XIV ст.
2. Що нового з'явилося на українських теренах у поглядах на суспільство і політику в XV–XVIII ст.
3. В чому полягала своєрідність суспільно-політичних поглядів Г. Сковороди?
4. Якими були основні напрями й тенденції розвитку вітчизняної соціально-політичної думки у XIX – на поч. XX ст.?
5. В якому становищі перебувала політологія та соціологія в радянській Україні?
6. Дайте стислу характеристику розвитку соціально-політичних ідей в середовищі української діаспори.
7. Як відбувалося становлення політологічної науки в незалежній Україні?
8. Проблеми і успіхи соціологічної науки в новітній історії України.

ТЕМА 4. Суспільство у соціально-політичному дискурсі
Самостійна робота №4. Структура соціальної системи
ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1,2, 11-13. Додаткова: 1, 17, 18]

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає суть системного підходу до визначення поняття „суспільство"?
2. Розкрийте зміст та відмінність понять „країна", „держава", „суспільство".
3. Розкрийте суть основних ознак суспільства.
4. Назвіть елементи, які структурують та формують суспільство як цілісність.
5. Розкрийте суть економічної, політичної, соціальної та культурної підсистем суспільства та обґрунтуйте їхній взаємозв'язок і взаємозалежність.
6. Назвіть сучасні типології суспільств та їхніх представників.
7. Розкрийте суть соціальної структури суспільства та її основні підструктури.
8. Охарактеризуйте власний соціальний статус у суспільстві та статусний набір.
9. Розкрийте зміст соціальної стратифікації та її типи.
10. У чому полягає зміст суб'єктивних та об'єктивних критеріїв стратифікації? Опишіть власний стратифікаційний профіль.
11. Охарактеризуйте три головні концептуальні стратегії щодо аналізу стратифікаційної структури суспільства.

ТЕМА 5. Соціальні інститути та організації
Самостійна робота №5. Поняття та структура соціальної організації
ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1, 2, 11-13. Додаткова: 1, 17, 18]

Питання для самоперевірки

1. Основні теоретико-методологічні підходи до аналізу соціальних інститутів.
2. Ендогенні та екзогенні зміни соціальних інститутів.
3. Складові елементи соціального інституту.
4. Етапи утворення соціального інституту.

5. Види соціальних інститутів.
6. Основні функції соціальних інститутів.
7. Дисфункції соціальних інститутів.
8. Інституціоналізація та її соціальна роль.
9. Соціальний інститут: формальний і змістовний аспекти.

ТЕМА 6. Особистість у системі соціальних зв'язків
Самостійна робота №6. Соціалізація людини
ЛІТЕРАТУРА [Базова: 1, 2, 11-13. Додаткова: 1, 17, 18]

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте співвідношення понять „людина", „індивід", „індивідуальність".
2. Особистість як об'єкт та суб'єкт соціальних відносин.
3. Охарактеризуйте три складові дзеркального „Я" за Ч. Кулі.
4. Розкрийте погляди В. Джеймса на організацію особистості.
5. Особистість як соціальна система за Т. Парсонсом.
6. Структура особистості за З. Фройдом.
7. Функціонально-динамічна структура особистості К. Платонова.
8. Що таке спрямованість особистості?
9. Мотиваційно-смислова структура особистості та її основні складові.
10. Охарактеризуйте основні соціологічні теорії особистості.
11. Що таке базисна особистість? Проблема типології особистості в соціології.
12. Гуманістична психологія та самоактуалізація особистості.

ТЕМА 7. Політична влада
Самостійна робота № 7. Політична влада в Україні: тенденції розвитку
ЛІТЕРАТУРА [[Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 16]]

Питання для самоперевірки

1. Які особливості політичної влади?
2. Що таке ресурси влади?
3. Які основні принципи влади?
4. Які найвідоміші концепції влади?
5. Вкажіть типи і види влади.
6. Співставте поняття "політична влада" і "політичне відчуження".
7. Охарактеризуйте функції влади.
8. Охарактеризуйте владу як соціальне явище.
9. Покажіть суперечність відносин панування і підкорення.

ТЕМА 8. Політична система суспільства
Самостійна робота № 8. Реформа політичної системи в Україні
ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 14, 16]

Питання для самоперевірки

1. Вкажіть типи сучасних політичних систем.
2. Співставте поняття "політична система" і "політична організація".
3. Проаналізуйте структурні елементи політичної системи суспільства.

4. Чи може гарантуватися стабільність у рамках демократичної політичної системи?

5. Які функції виконує політична система?

6. Який тип політичних систем – демократичний чи тоталітарний – є більш стійким і життєздатним? Чому?

7. Проаналізуйте політичний режим як характеристику функціонування політичної системи.

8. Вкажіть головні параметри політичних режимів.

9. Проаналізуйте типологію політичних систем.

10. Проаналізуйте взаємозв'язок політичної системи суспільства з іншими (економічною, соціальною, духовною).

4.2. Змістовий модуль 2.
Політична еліта. Політична культура.
Політичні процеси та світова політика.

ТЕМА 9. Держава у політичній системі суспільства.
Самостійна робота № 9. Концепція правової держави
ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 12, 16]

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняття "держава".
2. Охарактеризуйте властивості та ознаки держави.
3. Покажіть процес виникнення та еволюції держави.
4. Вкажіть на різновиди і типи держави.
5. Охарактеризуйте поняття "форма правління".
6. Вкажіть функції держави.
7. Як співставляться між собою держава і право?
8. Назвіть основні напрямки формування правової держави в Україні.
9. Що таке форма держави? Вкажіть її основні елементи.
10. Дайте визначення поняття "форма державного устрою".
11. До якого типу держав відноситься держава "диктатури пролетаріату"?

ТЕМА 10. ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ТА ПАРТІЙНІ СИСТЕМИ
Самостійна робота № 10. Типи виборчих систем
ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 16]

Питання для самоперевірки

1. Як розкривається зміст поняття "електорат"?
2. Які типи виборчих систем є у світовій практиці?
3. Які головні процедури виборчої компанії?
4. Що таке політична партія? Які її основні функції?
5. Як можна класифікувати сучасні політичні партії в Україні?
6. Здійсніть аналіз типів партійних систем.
7. Чи синонімічні поняття "багатопартійність" і "багатопартійна система"? Обґрунтуйте.
8. Охарактеризуйте основні ознаки партій.

9. Визначить сутність і місце партій у політичному процесі.
10. Охарактеризуйте соціальну базу сучасних політичних партій в Україні.

ТЕМА 11. ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА І ЛІДЕРСТВО В СТРУКТУРІ ВЛАДИ

Самостійна робота № 11. Типи виборчих систем

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2-4, 8, 16]

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте зміст поняття “еліта”.
2. Проаналізуйте сутність та генезу політичного елітаризму.
3. Проаналізуйте типологію еліт.
4. Покажіть об’єктивні і суб’єктивні сторони лідерства.
5. Розкрийте зміст поняття “політичний імідж”.
6. Співставте поняття “політична еліта” і “правлячий клас “.
7. Охарактеризуйте класифікацію політичного лідерства за М. Вебером.
8. Розкрийте зміст сучасних концепцій еліти.
9. Охарактеризуйте класичні теорії еліти.
10. Які є типи політичного лідерства?

ТЕМА 12. ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ 1 ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА

Самостійна робота № 12. Політична психологія

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 16]

Питання для самоперевірки

Питання для самоперевірки

1. Співставте політичну свідомість суспільства, соціальної групи та особи.
2. Охарактеризуйте поняття “політична субкультура”.
3. Співставте поняття “політична свідомість” і “політична воля”.
4. Охарактеризуйте функції політичної культури.
5. Як співвідносяться національна свідомість і менталітет?
6. Виділіть характерні риси авторитарної і демократичної свідомості.
7. Що вивчає політична психологія?
8. Які аспекти охоплює політична психологія?
9. Назвіть основні функції політичної психології та розкрийте їх суть.
10. У яких формах проявляється політична психологія?

ТЕМА 13. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Самостійна робота № 13. Політична корупція як загроза державності і національній безпеці.

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 16, 21-25]

Питання для самоперевірки

1. Що, на Вашу думку, сприяє появі, існуванню і розвитку корупції?
2. В чому, на Вашу думку, полягає небезпека корупції у виборчому процесі?
3. Як впливає корупція на ефективність роботи державних органів влади?
4. Чому корупція вважається однією з ключових загроз національної безпеки?

5. В чому полягає небезпека корупції у правоохоронних органах та армії?

6. Яку роль можуть відіграти у боротьбі з політичною корупцією громадські організації та інститути громадянського суспільства?

7. Чи можуть ЗМІ вплинути на рівень корупції в країні? Обґрунтуйте.

8. В яких формах повинна здійснюватися протидія корупції в державі?

9. Від чого залежать рівень і масштаби корупції в державі?

10. Спробуйте визначити причини корупційних явищ в сучасному українському суспільстві.

ТЕМА 14. ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ

Самостійна робота № 14. Основні способи врегулювання конфліктів

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-8, 12. Додаткова: 2, 3, 11, 15, 16]

Питання для самоперевірки

1. Дайте тлумачення поняттю конфлікту як соціального явища.
2. Проведіть аналіз співвідношення соціального і політичного конфліктів.
3. Дайте визначення поняттю “політична криза”.
4. Розкрийте зміст поняття “політична стабільність”.
5. Яка роль опозиції в конфлікті? Обґрунтуйте.
6. Визначте чинники і джерела конфлікту.
7. Покажіть особливості та специфіку міжнаціональних конфліктів.
8. Охарактеризуйте форми, моделі, теми і функції політичного конфлікту.
9. Що таке політичний тероризм і його різновиди?
10. Чим обумовлені роль і значення конфліктології у посттоталітарних державах?

ТЕМА 15. СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС

Самостійна робота № 15. Суб’єкти, види і принципи міжнародно-політичних відносин

ЛІТЕРАТУРА [Базова: 3-10, 14. Додаткова: 2, 3, 16]

Питання для самоперевірки

1. У чому проявляється багатоманітність та суперечливість сучасного світу?
2. Що таке світова цивілізація?
3. Дайте визначення поняттю “світовий політичний процес”.
4. Проаналізуйте поняття “міжнародні відносини”.
5. Проаналізуйте сутність, цілі та функції міжнародної політики.
6. Охарактеризуйте структуру та зміст поняття “національний інтерес”.
7. Визначить місце України в сучасному геополітичному просторі.
8. Розкрийте політичні аспекти глобальних проблем.
9. Визначте суб’єкти, види та принципи міжнародних політичних відносин.
10. Проаналізуйте сильні сторони та прорахунки української зовнішньої політики.

5. КОМПЕЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Виконання КПІЗ є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни «Політичні та соціальні студії».

КПІЗ виконується самостійно кожним студентом. При виконанні КПІЗ здобувачі вищої освіти повинні показати:

- володіння понятійно-категоріальним апаратом дисципліни;
- знання нормативно-правових документів;
- самостійний виклад матеріалу;
- навики написання наукової доповіді, статті, тез.

Варіанти КПІЗ з дисципліни «Політичні та соціальні студії»

1. Сутність і зміст політики.
2. Політичні доктрини античності.
3. Політичні відносини і їх суб'єкти.
4. Політика та ідеологія.
5. Політична еліта та лідерство в Україні: історія і сьогодення.
6. Демократія як форма організації і здійснення влади.
7. Раціоналістичні концепції політики.
8. Ліберальна демократія як оптимальне поєднання свободи, народовладдя і закону.
9. Політичне життя суспільства: сутність, основні закономірності та історичні форми.
10. Суть соціальної структури суспільства та її основні підструктури.
11. Зміст соціальної стратифікації та її типи.
12. Сутність, типологія і механізм політичного лідерства.
13. Виникнення і еволюція соціально-політичних утопій (Т. Мор, Т. Кампанелла, А. Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен).
14. Політичні партії: сутність і типологія.
15. Основні школи і течії сучасної зарубіжної політології.
16. Політика в системі ціннісних орієнтацій особи.
17. Типологія партійних систем.
18. Соціальна структура суспільства – фундамент політичного життя.
19. Проблеми Конституції, держави і політичного устрою в українській політичній думці на початку XVIII ст.
20. Основні риси політичного режиму в Україні на сучасному етапі.
21. І. Франко про історичний характер держави і політичної влади.
22. Складові елементи соціального інституту.
23. Етапи утворення соціального інституту
24. Види соціальних інститутів.
25. Поняття міжнародних відносин.
26. Інтегральний націоналізм Д. Донцова.
27. Особистість як об'єкт та суб'єкт соціальних відносин.
28. Особистість як соціальна система за Т. Парсонсом.
29. Проблема соціального характеру у гуманістичному психоаналізі Е. Фромма.
30. Види соціалізації та їхнє співвідношення з життєвим шляхом особистості.

Методичні рекомендації щодо виконання комплексного практичного індивідуального завдання

Викладач визначає кожному студенту варіант КПІЗ відповідно до встановленого переліку. КПІЗ видається студенту **у перші два тижні навчання** та виконується впродовж семестру у відповідності до встановлених графіків. Виконуючи цей вид індивідуальної роботи студент повинен висловлювати власне бачення на проблемні питання КПІЗ, вказувати свою думку на описувані події та сформулювати власну оцінку використаній літературі та законодавству, не допускаючи при цьому повторень і суперечностей. Неприпустимим є зловживання цитатами. Автор повинен їх використовувати для підтвердження власних думок і робити відповідні посилання згідно методичних правил. КПІЗ виконується кожним студентом індивідуально в письмовій або електронній формі відповідно до цих вказівок та пропонованого варіанту. Виконання роботи не відповідно до вказаного варіанту чи компіляція окремих положень та змісту робіт інших авторів є підставою для не зарахування її, із обов'язковим виконанням у строк, визначений викладачем.

Виконанню КПІЗ має передувати глибоке вивчення рекомендованих джерел, основної та додаткової літератури, періодичних видань, наукових статей, законодавчих та підзаконних актів, джерел-інтернет. Робота повинна мати творчий, аналітичний, критичний і самостійний характер з тим, щоб забезпечити всебічно і добре обґрунтовані висновки. Невиконання вимог є підставою для повернення КПІЗ студенту на доопрацювання для уточнення окремих положень та/чи висновків. Після відповідних доробок робота може бути подана для повторної перевірки і остаточної оцінки викладача. Виконання індивідуального завдання є обов'язковим для кожного студента та оцінюється за 100-бальною шкалою відповідно до вагового коефіцієнта як окремий заліковий модуль.

Загальні вимоги щодо оформлення КПІЗ

КПІЗ повинно мати чітку логічно-обумовлену структуру та встановлену форму. Обсяг КПІЗ має становити не менше 12 сторінок формату А4. Структура роботи має включати вступ, основну частину роботи, висновки, список використаної літератури.

У ***вступі*** (не більше 2 с.) необхідно обґрунтувати вибір теми, її актуальність, теоретичне і практичне значення. Проаналізувати наукові праці провідних українських і закордонних вчених по цій темі, визначити питання, які зараз залишаються дискусійними, а також чітко сформулювати мету та завдання роботи.

В ***основній частині*** роботи (3-4 розділи обсягом 10-12 с.) необхідно висвітлити ключові питання теми. Усі розділи повинні бути логічно пов'язані між собою.

Висновки (1-2 с.) становлять узагальнення автора за всіма основним питаннями теми, які розглядалися у роботі. Вони повинні бути лаконічними і чіткими, в стислій формі відбивати сутність проблеми, яка досліджувалась.

Список використаної літератури має охоплювати всі джерела, що були вивчені студентом при написанні роботи.

Формат. Робота повинна бути виконана на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210х297 мм) через півтора інтервали. Колір шрифту повинен бути чорним. Гарнітура шрифту основного тексту – «Times New Roman» або аналогічна, кегль (розмір) 14 пунктів. Розміри полів (не менше): праве – 10 мм , верхнє, нижнє і ліве – 20 мм. Формат абзацу: повне вирівнювання («по ширині»), однаковий по всьому тексту. Заголовки розділів і підрозділів слід друкувати на окремому рядку без крапки в кінці, не підкреслюючи . Вирівнювання по центру або по лівому краю. Відбиття: перед заголовком – 12 пунктів, після – 6 пунктів.

Нумерація. Сторінки слід нумерувати арабськими цифрами, дотримуючись наскрізної нумерації по всьому тексту (титульний аркуш включають до загальної нумерації) . Номер сторінки проставляють у центрі нижньої частини листа без крапки. На титульному аркуші і змісті номер не проставляють.

Титульний аркуш. У верхній частині титульного аркуша пишеться, в якій організації виконується робота, далі буквами збільшеного кегля вказується тип («КПІЗ»), за якою дисципліною і тема роботи, нижче в правій половині аркуша – інформація, хто виконав і хто перевіряє роботу. У центрі нижньої частини титульного аркуша пишеться місто і рік виконання.

Список використаної літератури. Бібліографічні посилання у тексті КПІЗ оформлюються згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання».

6. ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

БАЗОВА

1. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія. Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2021. 552 с.
2. Волович В.І. Соціологія : Підручник. – Київ: Центр учбової літератури, 2021. – 808 с.
3. Демиденко Н. М. Політологія: навч. посіб. – Суми: Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ, 2022. – 318 с.
4. Довгаль О. В., Лесік І. М. Політологія: курс лекцій. – Миколаїв : МНАУ, 2022. – 163 с.
5. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Політологія. Навчальний посібник. К.: Кондор, 2024. – 228 с.
6. Мельник Л. М., Дужа І. А., Грек І. М. Політологія. Навч. посіб. – Біла Церква: БНАУ, 2022. – 494 с.
7. Піча В.М., Хома Н.М. Політологія: Підручник для студентів вищих закладів освіти. – 5-те вид., виправ. і допов. – Львів: ПП «Магнолія 2006», 2025. – 304 с.
8. Політологія: конспект лекцій. Навчальний посібник. 4-те видання стереотипне / Піча В.М., Хома Н.М. – Львів: “Новий Світ-2000”, 2024. – 172 с.
9. Політологія у схемах, таблицях, визначеннях. Навчальний посібник / М. П. Гетьманчук, П. М. Гетьманчук, У. В. Ільницька, Г. І. Луцишин, Р. Я. Пасічний, Я. Б. Турчин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. – 272 с.
10. Ситник О.І. Політичні та соціальні студії. Конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / укладачі О.І. Ситник, О.Ю. Сільвестрова. – Луцьк : Луцький НТУ, 2021. – 116 с.
11. Соціологія. Підручник. Для студентів закладів вищої освіти / За заг. редакцією доктора соціологічних наук В.М. Пічі – Львів: «Новий Світ – 2000», 2023. – 296 с.
12. Соціологія: підручник. 5-те видання, стереотипне / за редакцією В.М. Пічі – Львів: «Новий Світ-2000», 2024. – 279 с.
13. Титаренко О.О. Соціологія : навчальний посібник. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 210 с.
14. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки). Підручник. – К., 2019. – 472 с.

ДОПОМІЖНА

1. Аблов А.Ф. Загальна соціологія: конспект лекцій. – Одеса: ОдНУ ім. І.І. Мечникова, 2019. – 130 с.
2. Березовська-Чміль О. Б. Політологія: навч.-метод. посіб. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022. – 52 с.
3. Бліхар В. С. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях). – Львів: ПП "Арал", 2018. – 540 с.

4. Гапоненко В. А., Бульбенюк С. С. Політичне лідерство [Електронний ресурс]: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2021. – 324 с. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/341ffef6-c4c0-4c5b-b83e-197abac62b16/content

5. Етнополітика в Україні в умовах сучасних суспільно-політичних змін: реальний стан, виклики, перспективи : монографія / автор. кол.: Войналович В. А. (керівник, наук. ред.), Єленський В. Є., Кулик В. М., Малиновська О. А., Набок С. В., Поліщук Ю. М., Рябчук М. Ю. – Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. – 424 с.

6. Етнополітичні чинники консолідації сучасного українського суспільства / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, М. Рябчук. – Київ: ІПіЕнД ім. І .Ф. Кураса НАН України. 2020. – 336 с.

7. Кармазіна М. Тридцять років української багатопартійності (кінець 1990 – початок 2020 рр.). – Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. – 88 с.

8. Кармазіна М., Бевз Т., Горбатюк М., Зорич О. Регіональні політичні еліти в Україні: особливості формування, цінності та ідентичності (кінець 1991-2019 рр.). – Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. – 264 с.

9. Конституція України [Текст]. – Харків : Право, 2025. – 76 с.

10. Конституція України [Текст]. Документ 254к/96-ВР, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text або https://www.president.gov.ua/documents/constitution

11. Кормич Л., Милосердна І., Прохоренко А. Сучасні політичні процеси: навч.-метод. посіб. – Одеса : Фенікс, 2023.

12. Кризи політичного розвитку в Україні: причини, зміст і способи нівелювання : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Р. В. Балабан, С. Г. Брехаря, Л. Л. Кияниця, О. Ю. Кондратенко, Н. В. Кононенко, Т. М. Ляшенко. – Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. – 352 с.

13. Національна стійкість України та національна безпека. Аналітична записка / за ред. О. М. Майбороди. – Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. – 40 с.

14. Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. – Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. – 536 с.

15. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми : монографія. Вид. 2-ге, доп. – Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. – 704 с.

16. Політологія (Перегуда Є.В.) Презентації (конспекти) лекцій з Політології. URL: https://org2.knuba.edu.ua/course/section.php?id=9562

17. Соціологія: навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання, що вивчають «Соціологію» / О.В. Горпинич, О.Ю. Клименко, Л.М. Москаленко, М.С. Труш, В.Ф. Ятченко. К.: ДУТ, 2019. – 235 с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_1868_64391381.pdf

18. Танчин І. Соціологія: навч. посіб. – Львів, 2019.

19. Український соціум: політико-психологічний вимір зміни поколінь : зб. наук. праць. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 15 груд. 2023 р. / за

ред. Ю. Ж. Шайгородського. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – Київ–Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2023. – 304 с.

20. Українська соціальна-політична думка в XX ст.: документи і матеріали / Упорядники Т. Гунчак, Р. Солганик. - К., 1993.

21. Антикорупційна політика в Україні. Мультимедійний навчальний посібник // Національна академія внутрішніх справ. URL: https://arm.naiau.kiev.ua/books/atikoruption/index.html

22. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text

23. Методичні рекомендації "Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування" 16.10.2013 р., чинні. // Міністерство юстиції України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0020323-13#Text

24. Навчальна платформа Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: https://study.nazk.gov.ua/

25. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220 . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text

СЛОВНИКИ І ДОВІДНИКИ

1. Історія соціологічної думки : навчальний енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі [Н.В. Ковалiско, В.М. Онищук, Н.М. Цимбалюк та ін.]. – Львів : «Новий Світ-2000», 2020. – 687 с. URL: https://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Istoriia_sotsiolohichnoi_dumky_ientsyklop_slov-dov.pdf

2. Історія української соціологічної думки. Навчальний енциклопедичний словник-довідник / Піча В. М. Львів: «Новий Світ-2000», 2024. – 350 с.

3. Короткий словник політологічних термінів. URL: http://politics.ellib.org.ua/encyclopedia-book-7.html

5. Політологія: енциклопедичний словник / [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Н.М. Хома та ін.]; за ред. д-ра філос. наук, проф. В.П. Мельника. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 404 с.

6. Політологія: навчальний енциклопедичний словник довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації / За наук. ред. д-ра політ. н. Хоми Н. М. [В. М. Денисенко, О. М. Сорба, Л. Я. Угрин та ін.]. – Львів : «Новий Світ-2000», 2024. – 779 с.

7. Політологія: сучасні терміни і поняття. Короткий навчальний словник-довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації. – 3-тє видання, виправлене і доповнене / укладач В. М. Піча, наук. редакція Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н. М. Хоми. – Львів: «Новий Світ-2000», 2020. – 516 с.

8. Соціологічний словник / Піча В.М. Львів: «Магнолія-2006», 2021. – 275с.

9. Соціологія: основні терміни і поняття енциклопедичний словник-довідник / Піча В.М. Львів: «Новий Світ-2000», 2021. – 600 с.

10. Соціологія: терміни і поняття. Навчальний словник-довідник / За загальної редакцією В.М. Пічі [Н.В. Ковалiсько, Ю.Ф. Пачковський, О. І. Пташник-Середюк та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. – 658 с. URL:

https://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/Sotsiolohiia-slovnyk.pdf

11. Сучасна політична лексика : енциклопед. словник-довідник / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н. М. – Львів : «Новий Світ-2000», 2015. – 396 с. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Сучасна-політологічна-лексика-короткий-енциклопедичний-словник.pdf

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Інститут громадянського суспільства. URL: https://www.csi.org.ua/about/

2. Інститут соціології НАН України. URL: https://isnasu.org.ua/

3. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. URL: https://idss.org.ua/index

4. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: https://ipiend.gov.ua/

5. Інститут соціально-економічної трансформації. URL: https://iset-ua.org/ua/

6. Київський міжнародний інститут соціології. URL: https://kiis.com.ua/

7. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/

8. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/uk/

9. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/

10. Організація Об’єднаних Націй. Україна. URL: https://ukraine.un.org/uk

7. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ

Абсолютизм – (фр. *absolutisme*, англ, *absolutism*, від лат. *absolutus* – необмежений, безумовний) – абсолютна монархія; самодержавна влада, форма держави, при якій монарху належить необмежена верховна влада, що виключає участь народу в законодавстві і контролі за виконавчою владою.

Авторитаризм – (від лат. *autoritas* – вплив, влада) - антидемократична та антиправова концепція і практика здійснення влади; політичний режим, за якого влада одноосібного правителя чи правлячої групи осіб не обмежується правом, представницькими інститутами і системою поділу влади. А. є антиподом демократії, оскільки він не визнає народ верховним джерелом влади, а також вільні конкурентні вибори вищих органів держави.

Агресія – (від лат. *aggressio* – напад) – несумісне з Уставом ООН пряме чи опосередковане застосування сили однією державою (чи групою держав) проти іншої, яке має на меті захоплення території, скасування або обмеження державної незалежності, насильницьке підкорення її населення.

Адаптація соціальна – вид взаємодії окремої особи чи соціальної спільності із середовищем, у процесі якої погоджуються вимоги та очікування її учасників; результат процесу їх пристосування до нового соціального оточення.

Абсентеїзм – байдуже ставлення людей до здійснення своїх громадсько-політичних прав, що найчастіше проявляється в їх ухиленні від участі у голосуваннях.

Абсолютна монархія – форма державного правління, за якої політична влада повністю зосереджена в руках керівника держави (монарха) і передається у спадок.

Авторитаризм – політичний режим, який характеризується значною концентрацією влади в руках однієї особи або групи, а також обмеженням або звуженням політичних прав і свобод громадян та їх об'єднань тощо.

Анархізм – течія в суспільно-політичній думці, головним принципом якої є заперечення держави і будь-якої влади.

Антропосоціогенез – процес формування фізичного типу людини разом з її становленням як суб’єкта суспільних відносин та доцільної перетворювальної діяльності, творця культури.

Асиміляція – 1) злиття однієї самостійної етнічної спільноти або її певної частини з іншою етнічною спільнотою, яка, як правило, більш чисельна і посідає панівні політичні та економічні позиції в державі, в якій ці спільноти проживають, внаслідок чого одна з них втрачає свою мову, культуру, самосвідомість, традиції, звичаї тощо; 2) процес, у ході якого меншість (етнічна, расова, соціальна, конфесійна та ін.) сприймає цінності, норми поведінки, культуру більшості тощо.

Блок політичний – тимчасова або постійна угода, союз, об'єднання партій, громадських організацій, групи людей для спільних дій з метою досягнення політичної мети (перемога на виборах, захист певних ідей тощо).

Вето – передбачений конституціями деяких країн акт, завдяки якому глава держави або верхня палата парламенту можуть призупинити впровадження законів або рішень, прийнятих парламентом чи його нижньою палатою.

Виборча система – сукупність передбачених законом виборчих процесів, пов'язаних із формуванням органів влади.

Влада – 1) спроможність, право, можливість суб'єкта політики нав'язувати власну волю, розпоряджатися іншими людьми, суспільними групами за допомогою закону, авторитету, насильства, примусу тощо; 2) система керівних (державних) органів.

Гарантії соціальні – система соціально – економічних та юридичних засобів, що забезпечують реалізацію конституційних соціально – економічних та соціально – політичних прав людини, умови її життєдіяльності, функціонування та розвиток суспільної системи в цілому.

Гегемонія – керівна роль будь-якої групи, партії, класу, держави тощо.

Геноцид – свідомо умисне масове знищення населення певної країни, держави чи території шляхом одноразових чи багаторазових, поступових, нищівних дій з боку зацікавлених у таких акціях зовнішніх або внутрішніх соціальних сил.

Громадська організація – добровільне об'єднання громадян для задоволення своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів.

Громадянське суспільство – асоціація вільних громадян, що взаємодіють між собою виключно на грунті власних інтересів, правових норм та спільно погоджених чи вироблених регуляторів.

Двопартійна система – організація політичного життя, коли дві партії почергово беруть участь у здійсненні політичної влади і досягають успіху у виборчій боротьбі.

Дезінформація – процес впливу на громадську думку через неадекватну інформацію, яка видається за достовірну і сприймається як істинна.

Демагогія – навмисний вплив на почуття і настрої людей з метою ввести їх в оману всілякими привабливими, але неправдивими обіцянками.

Демократія – форма організації та функціонування політичної системи, при якій існують рівні можливості для здійснення прав і свобод кожного члена суспільства.

Диференціація соціальна – процес і стан розшарування (подрібнення) певної соціальної цілісності (соціуму, системи, спільноти) на складові частки чи елементи (індивіди, групи).

Доктрина – політичне, наукове або інше вчення, система поглядів, політична теорія.

Досвід соціальний – сукупність практично набутих соціальними суб’єктами (індивідами, групами, класами, народами, націями) у процесі їх взаємодії знань, умінь, навичок, звичаїв, норм, традицій, які слугують опертям для практичного життя цих суб’єктів засобами раціоналізації та оптимізації їх взаємодії і взаємовідносин.

Життя соціальне – 1) компонент суспільного життя; 2) сукупність різноманітних форм спільної діяльності людей, спрямованої на забезпечення умов і засобів їх існування, реалізацію потреб, інтересів, цінностей, вияв, відтворення та утвердження соціальних характеристик індивідів і спільнот.

Життя суспільне – реальний, органічно цілісний процес існування, розвитку і взаємодії соціальних суб’єктів (осіб, спільнот, суспільств), що відбувається в

конкретно – історичних умовах і характеризується певною системою форм діяльності, відносин, спілкування і духовного освоєння та перетворення дійсності людиною.

Екосоціологія – розділ соціології, що вивчає проблеми взаємодії суспільства і природи, людини і природи, а також вплив навколишнього середовища на живих істот та їх взаємовідносини в екосистемі.

Етноцид – свідома національна політика знищення етнічної своєрідності окремого народу шляхом нівелювання мовних, культурних та інших відмінностей.

Ідентифікація соціальна – пізнавальний спосіб встановлення тотожності, подібності речей, процесів, явищ, осіб, що означає розумові операції з зовнішніми стосовно суб'єкта, який пізнає, об'єктами.

Ієрархія соціальна – структурна побудова суспільства або окремих спільнот за рівневою ознакою з послідовним підпорядкуванням нижчих рівнів (щаблів) вищим.

Ідеологія – впорядкована гармонійна система поглядів, які відбивають ставлення до суспільної діяльності, спрямованої на закріплення, розвиток чи зміну конкретних суспільних відносин у державі.

Індивід – це окремий, відособлений член соціальної спільності: народу, суспільства, даної соціальної групи.

Інститут соціальний – форма організації і засіб здійснення спільної діяльності людей, що забезпечує стабільне функціонування суспільних відносин.

Інфантилізм політичний – політична незрілість, нездатність правильно орієнтуватися у політичному житті, що робить людину політичною "іграшкою" або прирікає її на політичну пасивність.

Інфраструктура соціальна – цілісна сукупність у певному соціумі установ, закладів, організацій та інших об'єктів користування, діяльність яких покликана забезпечувати умови існування і відтворення населення шляхом всебічного задоволення його соціальних потреб – виробничих, громадсько-політичних, соціальнокультурних, побутових, вітально-біологічних.

Коаліція – союз політичних партій, угруповань для спільної участі у виборах або створення спільного (коаліційного) уряду.

Компроміс – готовність поступатися у чомусь заради досягнення згоди з контрагентом.

Консенсус – згода у головному при збереженні розбіжностей у другорядних питаннях.

Консерватизм – політична ідеологія, яка орієнтується на збереження й підтримання існуючих форм соціальної структури, традиційних цінностей і морально-правових засад.

Конфлікт соціальний – зіткнення інтересів різних соціальних груп, окремий випадок прояву соціальних суперечностей, одна з їх форм, що характеризується наявністю вираженого протистояння суспільних сил.

Конформізм – пристосовництво, пасивне сприйняття існуючого ладу, пануючої думки, брак власної позиції в політиці.

Культура соціальна – особлива здатність особи, завдяки якій вона адаптується в суспільстві, утримується в структурах його соціальної організації,

забезпечує собі статусне просування та реалізацію свого діяльнісного потенціалу, інтеграцію в спільноти.

Лібералізм – політична та ідеологічна течія, яка орієнтується на парламентський лад, вільне підприємництво, демократичні свободи.

Лінгвоцид – (від лат. *lingua* – мова і *cide* – вбивство) – цілеспрямоване нищення мови як визначальної ознаки етносу (народності, нації).

"Макіавеллізм" – спосіб політичної діяльності, який не передбачає опори на морально-етичні норми, а вважає за можливе використання обману, віроломства, жорстокості, будь-яких засобів для досягнення мети.

Ментальність – полісемантичне поняття для позначення усталеного ладу людського мислення, що не обмежується сферою усвідомленого і сягає значною мірою в несвідоме.

Міжнародна політика – сукупна діяльність держав, їх інститутів, народів, соціальних спільнот та їх організацій, які мають певні політичні цілі у сфері міжнародного життя.

Міжнародні відносини – системна сукупність політичних, економічних, соціальних, дипломатичних, правових, воєнних, гуманітарних та ін. зв'язків і відносин між суб'єктами світового співтовариства.

Олігархія – (грец. *oligarchia* – влада небагатьох) – політичне та економічне панування, влада, правління невеликої групи людей, а також сама правляча група.

Особа маргінальна (“проміжна”) – тип особистості, що формується (або опиняється) на межі різних соціальних середовищ: міста і села, класів, поколінь, культур ідеологій, рас, тому вона відзначається особливою, зокрема дуже суперечливою, конфліктною, свідомістю і поведінкою.

Особистість – усталений комплекс якостей і властивостей людини, які набуваються під впливом відповідної культури суспільства і конкретних соціальних груп та спільнот, до яких вона належить і у життєдіяльності яких бере участь. Термін "особистість" служить для характеристики соціального в людині, а також міри її суб’єктності.

Плюралізм – визнання правомірності та прийнятності існування, здійснення будь-яких інтересів і цілей, що не суперечать правам людини.

Політика – вид людської діяльності, пов'язаний із завоюванням та здійсненням влади, насамперед державної влади.

Політика внутрішня – діяльність державних органів, установ, правлячих партій, спрямована на узгодження інтересів окремих верств населення країни, на певне їх підпорядкування та можливе за конкретних умов задоволення, на збереження існуючого стану в суспільстві – або на цілеспрямоване його перетворення, на забезпечення цілісності, взаємозв'язку і взаємодії окремих сфер суспільства.

Політика зовнішня – загальний курс держави в міжнародних справах, який регулює взаємовідносини з іншими державами та міжнародними організаціями у відповідності з потребами, цілями і принципами її внутрішньої політики.

Політична антропологія – наука, яка вивчає залежність політики від біологічних, інтелектуальних, культурних, моральних та ін. якостей людини, а також зворотній вплив політичного процесу на особу.

Політична географія – наука, яка вивчає взаємозв'язок політичних процесів

просторовим розташуванням різних держав.

Політична еліта – організована група, яка здійснює політичну владу у суспільстві (правляча еліта) або перебуває в опозиції до правлячої верхівки (контреліта).

Політична історія – наука, яка вивчає політичні теорії, погляди, інститути та політичні події в їх хронологічній послідовності та взаємозв'язку.

Політична концепція – це певний спосіб трактування якихось явищ і процесів політичної дійсності.

Політична культура – система історично сформованих політичних угрупувань, переконань, цінностей, норм, моделей політичної поведінки усіх суб'єктів політичного процесу.

Політична партія – об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, які мають головною метою участь у виробленні державної політики, формуванні органів влади, місцевого та регіонального самоврядування і представництво в їх складі.

Політична програма – короткий чи деталізований виклад основних засад і цілей діяльності, насамперед політичної партії.

Політична психологія – наука, яка вивчає суб'єктивні механізми політичної поведінки, вплив на неї свідомості, підсвідомості, емоцій, волі людини, її ціннісних орієнтацій.

Політична свідомість – відображення соціальними суб'єктами політичної дійсності у різноманітних формах і на різних рівнях її прояву.

Політична стабільність – стан політичної системи, для якої характерна певна стійкість, єдність, цілісність, здатність до ефективності та конструктивності.

Політична система суспільства – цілісна, інтегрована сукупність політичних суб'єктів, структур та відносин, що виражає інтереси усіх політичних і соціальних сил суспільства.

Політична філософія – це політична наука, яка розробляє ідеали та нормативні принципи політичного устрою суспільства, загальні критерії оцінки політики.

Політичне рішення – свідомий вибір суб'єктами політики одного із варіантів політичних дій, спрямованих на управління соціальними процесами.

Політичний процес – сукупна діяльність суб'єктів політики, завдяки чому забезпечується функціонування та розвиток політичної системи.

Політичний режим – сукупність характерних для певного типу держави політичних відносин, застосовуваних органами влади засобів і методів, сформованих відносин державної влади і суспільства, пануючих форм ідеології, соціальних і класових взаємовідносин, стану політичної культури суспільства.

Політичні інститути – сукупність організацій та установ, які упорядковують політичні та інші відносини у суспільстві з допомогою матеріальних та ідеальних засобів (напр., держава, політичні партії, неформальні об'єднання.

Політичні конфлікти – зіткнення, протиборство різних соціально-політичних сил, суб'єктів політики у їх прагненні реалізувати свої інтереси і цілі, пов'язані із боротьбою за здобуття влади, її перерозподіл, зміну політичного статусу, а також з політичними перспективами людства.

Політологія – наука про закономірності розвитку політичного процесу, про

функціонування політичної системи і влади, про сутність, форми і методи діяльності суб'єктів політики.

Престиж соціальний – співвідносна оцінка соціальної ваги різних об’єктів, явищ, яку поділяють члени певного суспільства, групи на підставі прийнятої системи цінностей.

Пріоритети соціальні – першочергові, життєво важливі для даного суспільства, соціального інституту завдання.

Прошарок соціальний – сукупність індивідів, які мають загалом однаковий соціальний статус, що забезпечує їм приблизно рівний доступ до системи благ; більш - менш стійкі у часі утворення, одні з яких, залежно від історичних, культурних і соціально-економічних обставин існують упродовж досить тривалого періоду, інші динамічно виникають і зникають, формуються і розпадаються.

Референдум – спосіб прийняття законів та інших рішень із найважливіших питань суспільного життя прямим волевиявленням громадян шляхом всенародного голосування.

Середовище соціальне – сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку.

Соціалізація – процес засвоєння індивідом знань, досвіду норм і цінностей, включення його до до системи соціальних зв’язків і відносин, необхідних для його становлення і життєдіяльності в даному суспільстві.

Соціальні зміни – тип руху соціальних явищ, процесів та соціальних структур у суспільстві, у результаті якого виникають, нагромаджуються і трансформуються якісні відмінності між ними, створюється багатоманітність соціальної реальності.

Соціологія (від латин. *societas* – суспільство і від грец. *logos* – учення) – наука про становлення та функціонування соціальних спільнот, з яких складається суспільство і між якими утворюються певні соціальні відносини та взаємодія, а також про людину соціальну – творця цих спільнот і головного суб’єкта історичного розвитку.

Статус соціальний – становище індивіда або групи в соціальному просторі стосовно інших індивідів і груп, яке визначається за соціально значущими для даної суспільної системи критеріями (економічними, політичними, соціально-правовими, професійно-кваліфікаційними).

Стратифікація соціальна – процес і результат соціального розшарування елементів соціальної структури. Як процес, це – підтримуване інституційними зразками, нормами, а також легітимними і нелегітимними моделями реальної поведінки відтворення нерівного доступу індивідів та їх обєднань до дефіцитних благ і ресурсів. Як результат – це ієрархічне, вертикальне розміщення членів суспільства відповідно до міри володіння і розпорядження певними благами.

Субкультура – (букв. підкультура) – культура окремої соціальної спільноти (групи, класу регіону, конфесії), що чимось відрізняється від традиційної культури суспільства.

Суб'єкт політики – це носій предметно-практичної політичної діяльності, що спричиняє певні зміни в політичних відносинах суспільства.

Суспільство – 1) у найширшому сенсі – спосіб колективної життєдіяльності розумних істот; 2) складно організована, відкрита, динамічна, надіндивідна

система, сукупність всіх форм організації людей і всіх способів їхньої взаємодії та діяльності.

Тероризм – це рух невеликих, добре організованих підпільних груп, які систематично застосовують збройне насильство з політичною метою.

Толерантність – терпиме ставлення до інтересів і позицій інших сторін при загальній незгоді з ними.

Тоталітаризм – це такий політичний режим, який характеризується повним контролем держави над усіма сферами суспільного життя, фактичною ліквідацією прав і свобод громадян, репресіями щодо опозиції тощо.

Ціннісні орієнтації – особистісні орієнтації стосовно цінностей тих чи інших соціальних спільнот чи груп: загальнолюдських, національних, класових, професійних.

Явище соціальне – елемент соціальної реальності, якому притаманна вся повнота соціальних властивостей та ознак; усе те в соціальній дійсності, що виявляє себе, свідчить про стан, зміни, взаємодію, процеси в соціальних об’єктах.

ДЛЯ НОТАТОК

Політичні та соціальні студії. Методичні вказівки до виконання семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / уклад. М.П. Костюк, О.І. Ситник. – Луцьк: відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2025. – 48 с.

Комп'ютерний набір і верстка: М.П. Костюк

Редактори: М.П. Костюк, О.І. Ситник

Підписано до друку «___»_____ 2025 р. Формат 60х84/16.
Папір офс. Гарн. Таймс. Ум. друк. арк. 2,5.
Тираж 50 прим.

Відділ іміджу та промоції
Луцького національного технічного університету
43018 м. Луцьк, вул. Львівська, 75.
Друк – відділ іміджу та промоції ЛНТУ